

Mucahît Goker: “Mudaxele Hunerî Keno Teng”

Mucahît Goker: “Her hunermend, derheqî dinya de waharî yow awirî, yow zanayîşî yo. La çend xwuser bo, çend azad û serbest bo, viraşteyê ey, eserê ey hende benî orjînal, benî zêde. Huner zêde midaxele niwazeno, mudaxele ra kêfweş nêbeno. Midaxele hunerî keno teng. Midaxele xuliqnayîşê hunermendî rê beno manî.”

Roportaj: Seyîdxan KURIJ → 5

rojnameyo kulturî NEWPEL

Sibate (Şubat) 2014

Hûmare: 60

Vaya / Fiyat: 1 TL

NEWPEL BIWANE!
BIDE WENDIŞ!
BIBE ABONE!

Têkilî:
newepel@hotmail.com

FIRAT GUNEŞ: Vîndbîyayena Zonî Merdena Mordemî ya

Firat Guneş: “Ebe cigarayîşê Unescoyî wertê 50 serran de ebe sedan (seyan) zonî benê vîndî. Wertê nê zonan de namê kirmanckî jî êno vatene. Zon tarîxê însanî yo, zon hebûna însanî yo, zon bîr û bawerîya mordemî yo. Gere ma çeyanê xo de zav û zeçê xo de zonê xo qesey bikeme, îna hînê zonê bab û kalî keme. Yanî gere ma zonê xo ra wayîr bivejîme. Vîndbîyayena zonî merdena mordemî ya”.

“Muzîsyenî, vernîye zonê dayîke gere rindek qesey bikerê. Tayê stranbêjî estê zazakî vanê yan tirkî vanê qet kifş nêbeno. Hetê edebîyat û tarîxî de gere hunermendî zê nimûne xo amede bikerê.”

Roportaj: Alî Aydın ÇIÇEK → 4

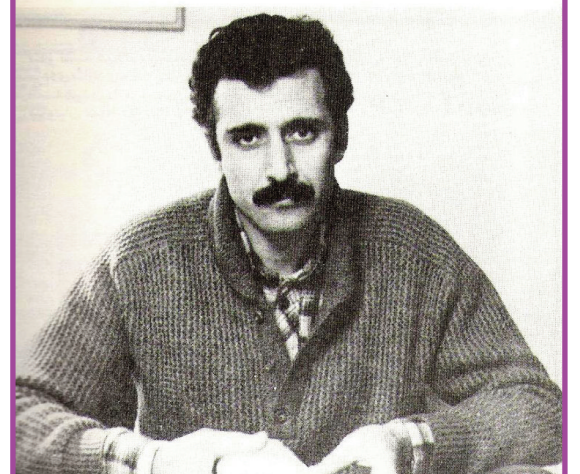
DERGUŞE

Dêsê bermî yo rîyê mi, hetê mi de
Yew derguş a, şanîyena, şanîyena...
Yew qeçek lete-lete, nîme-nîme
Heme cayan de çimkorî, ziwanlalî
Her ca bêhes...
Meberme Yadê!
"Ding dingo banî ser o
Ding ding,
Yew qeçek lete lete yo
Ding ding..
Çiwalî miyan de yo
Ding ding"
Dêsê bermî yo derguşa mi
Şermê tarîxî yo derguşa mi

Fatma ÇELİKTEPE

Necmedîn Buyukkaya Ame Yadkerdene

Sîyasetkaro kurd Necmedîn Buyukkaya (1943-1984) sergêra 30. ya şehîdbîyayîşê xo de ame yadkerdene.

→ 3

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Rengê sereke yê edebîyatê ma vengê mexdûriyetî yo. "Vengê mexdûriyetî" ra qestê mi vengê bermî, vengê nalî, vengê ax û waxî, vengê binkewtişî, vengê şikîyayîşî yo...

Huner û edebîyatê kurdan de, folklorê kurdan de qirbîyayîş, veşayîş, wêranbîyayîş, zulm, xayîntî, kişîyayîş, hepsîbîyayîş cayêko zaf muhîm gênê. Mesela, zafê kilam û deyişanê ma de, edebîyatê ma de, ma vajîn şîir û hikaye û romanên ma de tim vengêko derdin esto. Huner û edebîyatê kurdan pîrî hikayeyê kederin ê. Hikayeyê cîyayî, hikayeyê ke boya cuyêka kewîye ci ra yena, hikayeyê keyf û şahî, hikayeyê serkewtişî, hikayeyê sazkerdiş û awankerdişî zaf kêmi yê.

Nika zî hema vajîn ke rewşe eynî ya. Kam ke qeleme gêno xo dest, çiyê nuseno, ti ewnîyenê çekuyan ra dinyayêka kederin û qisawetine neqîşneno.

Helbet zaf rast o ke kurdan xo ra roj nêdiyo. Kurdî bêdewlet bîyê, tim binê îdare û hukmê dewletanê miletanê bînan de bîyê. Dewletan zî qet zerrîya xo bi kurdan nêveşnaya, teda û zulm de teksîr nêkerdo. Coka no vengê mexdûriyetî huner û edebîyatê kurdan de tim temaya sereke ya.

La rengê sereke yê sîyasetê kur-

dan zî vengê mexdûriyetî yo. Gama ke merdim bala xo dano lîteraturê sîyasetê kurdan ser, behsê zulm û tedayê dewletan beno, behsê polîtîkaya kolonyalistîye beno, behsê berjewendîya dewletanê miletanê bînan beno.

Fikrê sereke yê sîyasetê kurdan wina yo. Vanê, eke dewletê ke kurdan ser o hukim kenê, qanûnanê xo bineyke nerm bikerê, demokratîk bê, yanî zulmo huşk ke kurdan ser o tetbîq kenê, bineyke nerm bikerê, muşkile nêmaneno. Xora miletî heme way û bira yê; bitaybetî kurd û tirkî, kurd û farsî, kurd û erebî way û bira yê.

Sîyasîyê kurdan qet xo nêdanê zehmet ke miletê xo bişinasnê, miletê xo newe ra awan bikerê, nasnameyê xo yê neteweyî pêt bikerê, mîyanê şarê xo de fam û feraset û şuûrê milî geş bikerê.

Gelo eke dewletan ra nêbo, mîyanê kurdan û miletanê bînan de problem nêmaneno? Ma vajîm ke kurd û tirkî way û bira yê, tena dewlete zulm ro kurdan kena?

Ez qet wina nêfikirêna!

Mi gore, beno ke yew kurd û yew tirk, bi hawayêko ferdî, yanî sey di kesan yewbînan de sey birayan pêbikerê. Yan zî çend kurd û tirkî yewbînan de sey way û birayan bê. La sey millet, sey şarî, na rewşe de, way û birayîye çin a. Mumkin nîyo bibo!

Hetêk de miletêko serdest, hetêk de miletêko bindest esto. Ziwan, huner, edebîyat û kulturê miletê serdestî ziwan, huner, edebîyat û kulturê miletê bindestî weno, belênenno, qedênenno, çinê keno. Yanî dewlete fek zulm û teda ra verado zî têkilîya

ziwan, huner, kultur û edebîyatê kurdan û tirkan eynî ya. Çünke bi destê dewlete cuya heme miletanê ke mîyanê sînorê na dewlete de ciwîyenê goreyê berjewendîya neteweyî yê miletê serdestî, yanî goreyê faydeyê miletê tirkî tenzîm bîya, sistemê cuya hemwelatîyanê na dewlete bi no qayde saz bîyo.

Eke ma bala xo bidîn "dewlete" ser, bi yew cumle ma vajîn: Dewlete, rêxistina tewr girde ya miletêk a. Nika çî dewletê ke dinya de estê heme dewletê neteweyî yê, yanî dewletê miletan ê. Bi vateyêko bîn, dewletê ke nika estê, hema vajîn ke her dewlete tena yê yew miletî ya. Yanî yew dewleta çend miletan çin a. Sey nimûneyî, gama ke mehkemeya na dewlete ceza dana kesêk, bi îbareyê "Yüce Türk Milleti Adına" yanî "Bi nameyê miletê necîb tirkî" ceza birnena. Nameyê qanûnê ceza yê na dewlete "Türk Ceza Kanunu", yanî "cezaya qanûnê tirkan" o. Heme vajîn ke heme dezge û sazgeyê na dewlete bi nameyê "tirk" dest pêkenê. Alaya ke sembolê na dewlete ya, alaya miletê tirkî ya.

Xulasa, wazenî wa demokratîk bo wazenî wa tewr zordest bo, wazenî wa fek asîmîlekerdiş ra verado, wazenî wa çerxê asîmîlasyonî eynen dewam bikero, se kena wa bikero, neîfice de zêde ferq nêkeno. Na dewlete dewleta miletê tirkî ya. Coka xizmetê miletê tirkî kena, xizmetê xurtkerdiş nasnameyê milî yê tirkan kena. Sistemê na dewlete tam goreyê waştana miletê tirkî şekl girewto. Yanî dewlete yew bîna yan yew ban nîya, însanan

ra, kadroyan ra ameya meydan. Eke yew ban bo zî, no ban goreyê waştîş û hisîyatê miletê tirkî virazîyayo. Coka dewleta tirkan, yê tirkan a. Sistemê xo goreyê xulq û xuy û xeyal û waştîşê miletê tirkî ronîyayo; çerxê xo goreyê berjewendîya miletê tirkî gêreno.

Senî ke seba her miletî wina yo, seba tirkan zî dewleta Tirkîya manaya pozîtîfe de ya. Eke mîyanê kesêkê tirkî û dewlete de problem bibo zî, no esla problemêko bingehîn nîyo, şeklî yo. La dewleta tirkan seba kurdan temamen negatîf a. Çünke, sistemê na dewlete, sey "milet"î çinkerdîşê miletanê bînan ser o, bitaybetî çinkerdîşê kurdan ser o ronîyayo.

Ganî ma kurdî huner û edebîyat ra dest pêbikin, êdî temaya "mexdûriyetî" ra vêşê her war de "sazkerdiş/awankerdiş" bidin xo ver, xeyalanê "serkewtiş"î bineqîşnin. Verê heme çî ganî ma vatiş de, dima zî heme şaxanê hunerî de, bitaybetî zî edebîyat de sazkerdox/awankerdox bin.

Sazkerdoxîye/awankerdoxîye çî ya?

Ma vajîn ke, yê şarî vîllayê xo estê, koşk û sarayê xo estê. Yê ma zî xirb û pag ê. Herinda ke ma xirb û pagan teswîr kenê, ma mesela qisey kenê ke ban û bînayê ma senî rijîyayî bîyî xirb û pag de, ganî ma edebîyatê senî xirb û pagan ser o banê neweyî virazîyenê xeyal bikîn û bineqîşnin. Sazkerdoxîye yan zî awankerdoxîye na ya. "Edebîyatê mexdûriyetî" derdê ma derman nêkeno! Seke Şêx Mehdî şîira xo de vano, ma "xirbê xwu ser viraz kêy xwu."

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2		■								
3			■						■	
4							■			
5					■					
6						■				■
7			■					■		
8				■			■			
9		■				■				
10										

CORA-CÊR

- 1- Yew mîreyîya kurdan (Pîr Mansûr û lajê xo Pîr Bedirî Gêl de ronaya)
- 2- Waya mêrdeyê cinî
- 3- Herfê bêvengî yê "sipî"yî - Ap, dat - Eksê "nêweş"î

- 4- Banyo, çerx; cayo ke merdim tede sereyê xo şuweno - Mîye, mêşna
- 5- (ters ra) Nêman, çîyo temamnênbîyaye - Tersê "raver"î; ver bi pey
- 6- Hîlebaz, oyniker; keso ke fendan keno - Seba demê ni-

- kurdan" vajîyeno - Beynate, mabên, mîyan
- 9- Mîyanê "tena"yî - Rêmin, ricawgirewte, ricawdekewte
- 10- Koyanê Afrîka de tewirêkê meymunan - Wucud, beden

X A Ç E P E R S

ÇEPA-RAST

- 1- Kitabo bimbarek yê êzidîyan
- 2- Çîyo ke tede peme esto, çîyo ke peme dusîyayo pira
- 3- Herfê bêvengî yê "erûge" - Kîler, qibe, bano peyên; cayê zad û zewadî
- 4- Geda, zake, tute - Mabênê taştêre-perojî û şanî
- 5- Gims, vinderte, xayîs - Pêlek, kîse

- 6- Hurdîyê celeyî ke zimistanî dîyeno ga, manga û goligan - (ters ra) Destî, dori, kuz, meri
- 7- Mîyanê "hîme" - Asinkaro efsanewî ke Dehaqî kişeno - Sembolê alumînyumî
- 8- Hûmara yewine - Linge - Awke
- 9- Emike, waya babîyî/pîyî - Zado ke seba tehnayîşî benê arêye
- 10- Eksê "şîyayene"

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	P	Î	Y	Ê	K	E	M	A	N	E
2	Î	N	E	■	Î	Ş	A	R	E	T
3	R	A	W	E	■	A	D	A	R	E
4	E	N	A	Y	Î	■	E	M	E	G
5	Û	■	Ş	E	K	E	R	■	W	I
6	L	E	■	L	O	K	■	B	A	N
7	U	C	A	■	N	I	K	A	■	E
8	Y	E	R	E	■	L	A	J	O	■
9	E	L	E	L	O	■	Ş	A	L	E
10	■	E	S	Î	R	E	■	R	Î	Ç

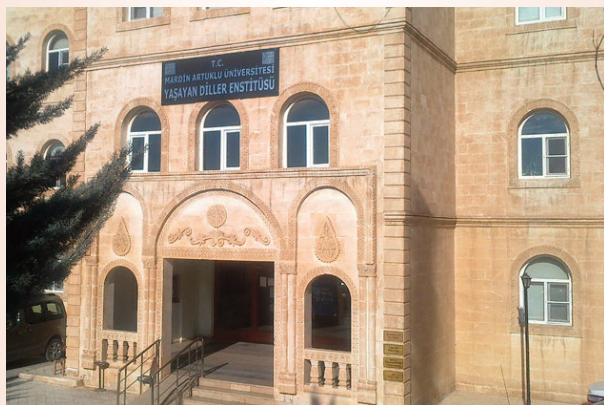
Necmedîn Buyukkaya Ame Yadkerdene

Siyasetkaro kurd Necmedîn Buyukkaya (1943-1984) ke zindanê Dîyarbekirî de amebi qetilkediş, sergêra 30. ya şehîdbîyayîşê ey de ame yadkerdene. Programê yadkerdişî 24 çele 2014 de Sêwregi de mezelê ey ser o virazîya û qasê hezar kesî beşdar biyî. Mezeli ser o serekê Şaredariya Girde ya Dîyarbekirî Osman Baydemir, endamê politbüroyê YNK Mela Bextiyar û çend kesanê binan qisey kerd.

Roja 25.01.2014 de zî salona Merkezê Kulturî yê Cegerxwînî de derheqê Necmedîn Buyukkayayî de panelêk virazîya. Nê panelî de Mela Bextiyar, İsmail Beşikçi, Faik Bulut û İrfan Babaoglu'yî qisey kerd. Keyeyê Necmedîn Buyukkayayî, embazê ci, siyasetkar û nuştoxanê kurdan ra gelek kes beşdarê nê programan bi.

Unîversîteya Artuklu 260 wendekarî girewtî

Xebere û Fotograf: **Ali Fuad DOĞUÇ**

Enstîtuya Ziwananê ke Tirkîya de Ciwiyenê ya Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî, Qismê Ziwan û Kulturê Kurdan rê emser (2014) termînê wisarî de seba masterî 257 wendekarî girewtî. Nînan ra Ziwan û Kulturê Zazayan de do 10 wendekarî beşê bitezî de, 50 zî beşê bêtezî de biwanê û Ziwan û Kulturê Kurmancan de zî do 10 wendekarî beşê bitezî de, 187 wendekarî zî beşê bêtezî de biwanê.

Unîversîteya Artuklu, Qismê Ziwan û Kulturê Suryaniyan rê zî seba masterê bitezî 3 wendekarî qebl kerdî.

RASTKERDIŞ

Hûmara 59. ya rojnameyê Newepelî, rîpel 3 de xebera "Duetê Kurdan û Afrîkayijan" hetê **Seyîdxan KURIJÎ** ra ameybî nuştîş. Bi xeletiyêka teknîkî nameyê ey nêvejîyabi. Ma serrast kenê.

KITABÊ KIRDKÎ KE 2013 DE WEŞANÎYAYÊ

Serre bi serre weşaniyayîşê kitabênê kirdkî vêşê beno. Qaso ke ma eşkayî tesbît bikim, serra 2012 de 25 kitabê kirdkî weşaniyaybî. Emser hema vajîn ke na hûmare nêzdîyê di layî zêdîyaye û resaye 43 kitaban. Yanî qaso ke ma eşkayî tesbît bikim, serra 2013î de 43 kitabê kirdkî weşaniyayî. Ma hêvî kenê ke emser hûmara kitabênê parî ra zêdeyê bo. Kitabê ke par weşaniyayê û ma eşkayî kunyeya înan tesbît bikim, nê yê:

- 1- Perwerde de Tetbîqê Ziwanê Dayîke, Tirkî ra çarnayîş: Roşan Lezgîn, Weşanê DÎSA, Dîyarbekir 2013, 30 r.
- 2- Polîtîkayê Zafziwanîye û Plankerdişê Ziwanî, Tirkî ra çarnayîş: Roşan Lezgîn, Weşanê DÎSA, Dîyarbekir 2013, 30 r.
- 3- İbrahim Doğan, Heskerdena Mi (şîrî), 2013, 176 r.
- 4- Hakki Çimen & Sabine Neupert, Axaê Niske, Anadolu Verlag, Hückelhoven/Almanya, Subat 2013, 42 r.
- 5- M. Arif Ayçiğeg, Ha Vaj Ha Vaj! (şîrî), İstanbul 2013, 80 r.
- 6- Roşan Lezgîn, Ferhengê Kurdî (Zazakî)-Tirkî û Tirkî-Kurdî (Zazakî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 358 r.
- 7- Grûba Xebate ya Vateyî, Ferheng/Sözlük, Kirmanckî-Tirkî / Türkçe-Kirmancca, Vate, İstanbul 2013, 518 r.
- 8- Deniz Gunduz, Kalaşnikof (roman), Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul 2013, 86 r.
- 9- İsmet Bor, Vistonikê Dadîye Mi (sanikî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 352 r.
- 10- Ezîz Gul, Dalpeya Cemed-yeyên (şîrî), Aram, İstanbul, Gulane 2013, 42 r.
- 11- Ahmet Say, Ca Yo Ke Tij Ti Ra Bena Vila: Hikayeyî Çewligî, Tirkî ra tadayîş: Seyîdxan Kurij, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2013, 130 r.
- 12- Alan Dilpak & Lerzan Jandil, Hewnê Şilane: Newroze, Yekmal e.V. im Nachbarschaftshaus Centrum, Berlin, Adare 2013
- 13- Nadîre Guntaş Aldatmaz, Sanikanê Mamekiye ra, Enstîtuya Ziwananê ke Tirkîya de Ci-

- wiyenê yê Unîversîteya Artuklu, Mêrdîn 2013, 116 r.
- 14- Şeyda Asmîn, Zeman Sey Fekê Kardî Bî (hikayeyî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 152 r.
 - 15- Nadîre Guntaş Aldatmaz, Piyê Mi Kemane Cinitêne (hikayeyî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 96 r.
 - 16- Burçîn Bor, Hêviya Macire (hikayeyî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 72 r.
 - 17- Murad Canşad, Hesê Mişî (hikayeyî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 80 r.
 - 18- Umer Farûq Ersoz, Berenge (hikayeyî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 80 r.
 - 19- Mikail Aslan, Hayig, Fam Yayınları, Çapa diyine, İstanbul, 2013, 88 r.
 - 20- Haydar Şahin, Ebe Vatena Tirkî Kitabe Musaena Zazakî - Türkçe Açıklamalı Zazaca Öğrenme Kitabı, (Kuzey Zazacası - Erzincan Ağzı), Fam Yayınları, İstanbul, 2013, 272 r.
 - 21- Hidir Eren, Dêsim ra Jü Pelge: Zeranige, Usar Yayıncılık, İstanbul, 2013, 120 r.
 - 22- Suphi Aydın, Henarek, Kitab Sonikon, Weşanxaneyê APEC, Stockholm, 2013
 - 23- Werner Holzwarth & Wolf Erlbruch, Herremusikode qickek wazeno bizono, kam sarê ey sero kerdo?, Almankî ra çarnayîşê Zazakî: Eren Kiliç, Peter Hammer Verlag, 2013
 - 24- Hesen en-Nedvî, Qê Tûton Hikayet o Cuyayîşê Peximberon, Çarnayîş: Bîlal Feqî Çolig, Dîwan, İstanbul 2013, 87 r.
 - 25- Bedriye Topaç, Wextê Hes-

- kerdişî (şîrî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 72 r.
- 26- Erkan Tekîn, Sewdaya Belekine, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 80 r.
 - 27- Roşan Lezgîn, Ji bo Kurmancan bi Awayê Muqayeseyî: Gramera Kirdkî (Zazakî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 224 r.
 - 28- Sevîm Aydın, Deyîrbazê Dêrsimî Saîd Bakşî (biyografi), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 40 r.
 - 29- Wisiv Pîrbab, Dêrdê Hîris û Heştî (şîrî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 64 r.
 - 30- Roşan Lezgîn, Dêsan de Sûretê Ma Nimite (şîrî), Çapa diyine, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 64 r.
 - 31- Seyîdxan Kurij, Grev (hikayeyî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 80 r.
 - 32- Umer Farûq Ersoz, Kekû (şîrî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2013, 136 r.
 - 33- Mahir Çiçek, Surbelek (şîrî), Yıldız Kitaplar, 2013, 120 r.
 - 34- Mustafa Bali, Ferheng (Sözlük): Zazakî - Tirkî (Zazaca - Türkçe), Fekê Hênî (Hani Ağzı), Dîyarbekir, Êlule 2013, 448 r.
 - 35- İlhamî Sertkaya, Sosine û Gulîzare (roman), Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul 2013, 436 r.
 - 36- Ehmedê Xasî, Mewlidê Kirdî, Amadekar û Tadayîş: Roşan Lezgîn, Nûbihar, İstanbul 2013, 54 + 33 r. + CD
 - 37- Berfîn Jêle, Çimê Eşqî To Dero, Pêrî, İstanbul, 2013
 - 38- Serkan Oğur, "Doğanın Dili" Zazakî/Kirmanckî, Zazakî-Kurmancî-Farsî Karşılaştırmalı Gramer ve Mini Sözlük, Kardelen Yayıncılık, İstanbul 2013, 304 r.
 - 39- Yismayil Mirza, Hevalê Roza Tenge, Hekatê Zazakî, İstanbul 2013, 92 r. + CD
 - 40- Fexrî Ergun, Na Fin Do Bibo, Arya, İstanbul 2013, 120 r.
 - 41- Zülfükar Ayyıldız, Vatenên Verênandê Ma (Zazaca Atasözleri ve Deyimler), Riha (Şanlıurfa) 2013, 447 r.
 - 42- Munzur Çem, Türkçe Açıklamalı Kirmancca (Zazaca) Gramer, Çapa diyine, Weşanên Deng, İstanbul 2013, 348 r.
 - 43- Omer Xeyam, Rubaiyat, Çarnox: Gulê Mayera, Weşanxaneyê Do, İstanbul 2013, 79 r.

Ferhengek

berjewendî (m): çıkar, menfaat
beşdariye: katılım
binkewtiş (n): yenilme
cinitiş (n): çalmak
çarwayî (zh): küçük baş hayvan
derguşe (m): 1.beşik 2.bebek
derze (n): yük, sırtta taşınan

yük
gelêrî (m): geleneksel
kizwane (m): melengiç
kizwanêre (m): melengiç ağacı
lulike (m): böcek
meli (n): çekirge
page (m): harabe, metruk bina
put, -e: çocuk

qeçek, -e: çocuk
rêxistine (m): örgüt, teşkilat
rib (n): pekmez
serrgêre (m): yıldönümü
strane (m): muzik parçası, şarkı anlamında
şanayîş (n): sallama
şaniyene: sallanmak
torzîn (n): balta
valêre (m): söğüt ağacı

Firat Guneş: "Vîndbîyayena Zonî Merdena Mordemî ya"

-Birêz Firat Guneş, ti şikîna bi kilmîye seba wendoxanê rojnameyê Newepeli xo bidî şinasnayîş?

-Gelê hevala ez 1964 de Gimgim de, dewa Kuzike (Gölyayla) de amo dinya. Mekteba verêne dewe de wende. Aye ra tepîya serrê Edena de wend. Tepîya cêro ya amo Gimgim. Lîse ra dima di serrî berdewamê zanîngeh kerd û zanîngeh ca verda, dest kerd karkerîye. 1987 ra tepîya sûka Gebze ya Îzmîti de îqamet keno. 1995 ra nat hem sendîqatîye (Sendîqaya Çelîk-Îşî de sertemsîlkarê Gebze) hem jî karê hunerî têwerte de beno. Wazeno ke hetê hunerî de hem binîvîsnî hem jî vajî.

-Têkilîya to û muzîkî senî dest pêkerde?

-Kalikê mi, ci ra vatêne Elîyê Sefî. Zaf şairêde namdar bî, goşê ma hetê strananê ey de timî pirr bî. Weko bîn jî, ma verê mal û dawarî de heylo kerdêne û cêrêne. Kamîjî dewe de govende bibîyêne ma şîyêne ujka stranî/kilamî vatêne. Ebe profesonelîye serra 1995 ra tepîya dest kerd ci. Aye ra nat strana vano. Hetanî nika çar kesa stranê mi vatê. Hîrê hevalê bîn jî rêze der ê û nêzdî de albumê dîna vejîne.

-Waxto ke to teze dest bi nê karî kerd, o taw der û dormeyê şima de kamcîn hunermendî bîyî, şima goşdarîya kamcîn hunermendan kerdêne û kamcî hunermendî na raye de to ser o tesîr kerdo?

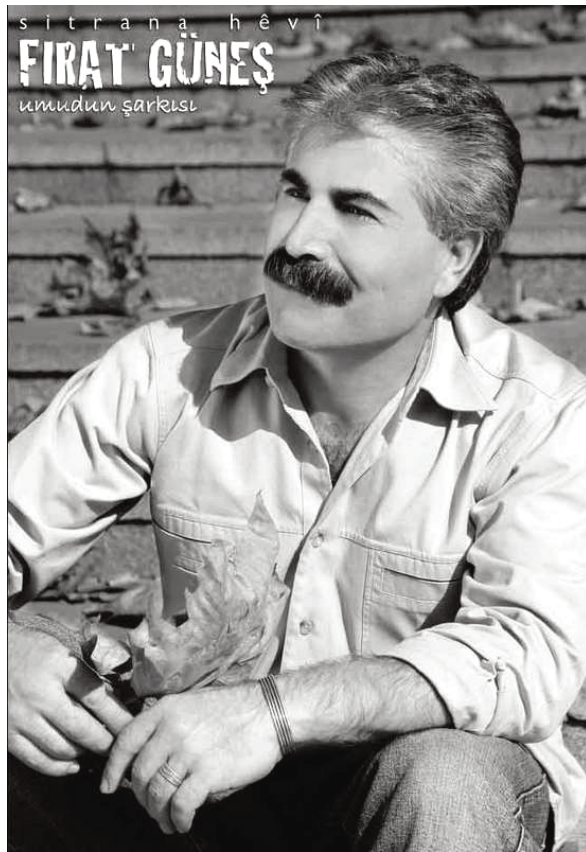
-Ez be xo zêde tesîrê koma Berxwedan, Aram Tigran, komanê NÇM, Şivan Perwer, Şakiro, Zaharo û gelê hunermendê bîna de mendo.

-To nameyê albumî "Strana Hêvî" no pira. Qey?

-Wendoxê delalî kî zanenê ke bê hêvîye mordem nêmo mordem o, bê hêvîye çiyê nêno meydan. Hêvîye ke qedîye gere insan cuya xo nêramo. Sebata nê zonê ma mîletê ma gelê bedelî dê. Tarîxê ma kurdan ebe şanika, strana û dengbêja ama heta na roje. Stranî dîrok ê, stranî hêvî yê, stranî bedenê mordemî yê..

-Albumê to "Strana Hêvî" eleqeyêko senî dî? Yanî waxto ke albumê to vejîya

Roportaj: Alî Aydın Çîçek

ti mîletê ma ra reaksiyonê senênî guretî?

-Albuma mi reaksiyonêde zaf rindek dî. Di stranê mi 1997 de vejîyê û hona "Gule" û "Lê Lê Dayê" zonan ser a cêrenê. Mesele stran vatene nîya, mesele çiyêde teze û orîjîn viraştan a. Mîletê ma nê strana de êşê xo, elemê xo, naskerdana xo, xwezaya xo dîye. Seba aye kî ez bextîyar o.

-Tarzê muzîkê to çi yo?

-Tarzê muzîkê mi gelêrî yo.

-Ti kamcîn estrumantanê muzîkî cinena?

-Saz û tenê mey zaneno.

-Hunermendê ke kirmanckî muzik virazenê, înan se vînena û reyna mabenê înan ra pê kamcînî qayil bena?

-Yanî hedê mi nîyo ez îtka helana bidî xo. Na raye rayade delal a, gere seba zonê bab û kalan nimûnanê teziya û hemdeman

virazîme... Hetê qayîlbîyayîşî de gelê hevalê delalî estê û gelê jî betalî estê. Namevatene ma mevajîme ebe desturê şima. Însanî çî fikirîne, aw a.

-Derheqê rewşa kirmanckî de ti senî fikirîna? û reyna teberê muzîkî de derheqê zîwanî de ti tawa kar û xebatê de ca cêna?

-Ebe cigeraşîşê Unescoyî wertê 50 serran de ebe sedan (seyan) zonî benê vîndî. Wertê nê zonan de namê kirmanckî jî êno vatene. Zon tarîxê insanî yo, zon hebûna insanî yo, zon bîr û bawerîya mordemî yo. Gere ma çeyanê xo de zav û zeçê xo de zonê xo qesey bikeme, îna hîne zonê bab û kalî keme. Yanî gere ma zonê xo ra wayîr bivejîme. Vîndbîyayena zonî merdena mordemî ya.

-Bê karê muzîkî ti çinayî de eleqedar bena?

-Ez 1995 ra nat sendîqatîye û huner têwerte de keno. Hetê sîyasî de kî qasê xo şuxul keno.

-Naye ra tepîya ti wazenî hetê muzîkî ra çi kar bikerî? Yanî na babete de çi projeyê to estê?

-Hetê helbest û muzîkviraştene ra, heta şikîno wazeno xo raver berî. Album viraştene na welat de zaf bîya karêde giran. Qasê di serran xebetîna û hetê aborî de gelê mesref kena. Album wexto ke êno meydan qorsan û înternet nê karê hunermenda kena bê pol. Onca kî no kar karêde grîng û muhîm o. Ez wazen strananê bêmerde bîyarî werte. Vîst serrî tepîya kî hona stranê mi bêrê vatene. Strananê hemdemî û girêdayê koka xo yê, wazen virazî.

-Êyê ke muzîkê kirmanckî de eleqedar benê înan rê jû mesajê to esto?

-Vernîye zonê dayîke gere rindek qesey bikerê. Tayê stranbêjî estê zazakî vanê yan tirkî vanê qet kifş nêbeno. Hetê edebîyat û tarîxî de gere hunermendî zê nimûne xo amede bikerê. Hunermend hetê ekolojî de, hetê fikr û raman de û her hetê ra xo guharnê.

-Seba nê roportajî ez zaf sipas kena û xebatanê to de serkewtene wazena. Bimane weşîye de.

-Ez jî zaf sipas kena. Bimane weşîye de.

Hûmara 59. ya rojnameyê Newepelî, rîpel 4 de Wehdet Sîwanîjî "Deyîra Key Mela Xelîlî" arêdaya û daya weşanayîş. Notê arêkerdoxî de behsê meselaya di teyareyanê dewleta tirkan keno. La hende ke ez pê zana meseleya teyareyan wina ya:

Wexto ke herbê Şêx Seîdî dest pêkerd, bajarê Dîyarbekirî de hema teyareyê tirkan çinê bî. Goreyê vatenan, seba ke Ekrem Cemîl Paşa darde nêbo, keyeyê Cemîlpaşazadeyan dewleta tirkan rê yew teyare erînayo, hîbe kerdo.

Payîzo peyin yê 1927î de giregirê kurdan ke herb ra sax mendîbî, vateyê xo kenî yew û Gimgim, Kanîreş, Çewlîg, Pali û Licê ra vicîyenî yenî Pîrûn ra vîyarenî hetê Dîyarbekirî ya şinê.

DERHEQÊ RÎWAYETÊ TEYAREYAN DE

Dewê Çelbîran a Gêlî de dewicî ameyîşê

Înan pê qasidan a resnenê eskeran. Esker zî Erxenî ra yeno erzeno înan ser. Reya verêne bî ke Dîyarbekirî ra di teyareyî pê tîfînganê makîneyinan guleyan varnenî û her yew teyare hewt bombeyan çekdaran ser o teqnenno. Mela Hesenê Kezîbane ke Tirmale ra yo, pa di embazanê xo ya uca şehîd beno. Gelek kesî zî benî darbice.

Bacê çekdarî pa cinî û qicanê xo ya Deştê Gewran ra vîyarenî hetê Koyê Qerejdaxî ser şinê. Nê di teyareyî mintiqaya Mêrgemîrê ya nê koyî de hewna yenî çek-

Ehmedê DIRIHÎ

daran ser, guleyan varnenî û bombeyan teqnenî. Yadin Paşa (Yado) paştî ser qeldîyeno ra û nîşan geno, hela ke yew teyare ageyreno yeno înan ser, pê tîfîngî xo ya nîşan geno û guleyê xo nano pîlotî ya. Teyare qeldîyeno gineno war. O bîn zî yeno cor ra geyreno geyreno, keşif keno û tepîya şino. Hîn nêftareno reyna bêro çekdaran ser.

Beno ke Mela Xelîl hêverî pa merdimanê xo ya şîyo hetanî Duşa Barî. Bacê halê nê serewedartişî weş nêdîyo, pa eşîrê xo ya tepîya şîyo keyeyê xo de ronîştio.

La birazayê Şêx Seîdî Şêx

Fexredînê Teharî, Malmîsanîjî ya roportajê xo de teqrîben vano, gerreyê Fatê Delalî ser o, esker Hênî ra yeno. Şelê Heydan de dormaleyê Şêx Tehar, Şêx Evdîrehîm, Huseynê Babêxi, Hesenê Babêxi, Hesenê Serdî, Hesen Keyayê Celik, Ademê Markê gêno. Hesen Keyayê Celik pa hîrê lacanê xo û Hesenê Babêxi, Hesenê Serdî tîya de xo feda kenî vera eskeran şer kenî, yê bînî eskerî ver ra remenî û şînî dûrî. (Vate, Nûmre 25, r. 67-68)

Xulasa ez wazena vajî ke rîwayetê ke derheqê teyareyanê dewleta tirkan de nuştîyê Wehdetî de vîyareno de yew xeletî esta. Mela Xelîl xo rê sewbîna sebeb ra beşdarê herbî nêbîyo. No rîwayet dima îlawe bîyo.

Mucahît Goker: “Mudaxele Hunerî Keno Teng”

-To çi wext û senî dest ci muzik kerd û ti çi wext ra deyîran vanî?

-Mi qickekê xwu ra nat muzik ra, deyîran ra hes kerdêni. Mi îmkanan gore radyo, plak, bacê zî kasetan ra goşdarî kerdêni. Mi xwu rê vatêni. Yeno mi vîr, ma pawê saetê Radyoyê Erîwanî vindertêni. Lîse de, (1975-1976) mi dest pêkerd, ez musaya cintişê tembûrî. Mi zêde ra goşdarîya deyîranê kurmanckî, hunermendanê sey Şivan Perwer, Aram Dîkran û Tehsîn Tahayî kerdêni. Ay wextan ra nat deyîrî zazakî zî semêdê mi cayêko muhîm gênî.

-Ti kilamanî xo senî vîcnênî, ti bi xo tekst nusênî û ci rê muzik virazênî yan zî kes to rê tekstan nuseno? Ti şîiran gênî û ci rê muzik virazênî?

-Vîcnayîş û virastîşê kilaman belû nêbeno. Deyîran de, zêde ra vate û muzik, ez bi xo nusena. Albumî “Dara Hênî” de mi di şîirê embazanê bînan ra deyîrî virastbî. Mesela, “Ti Çi Pawenî” şîirê W. K. Merdimînî bî. “Ev-dalo” yê Elîyê Qasimûn bî. Yew şîira ke wêş mi şîyor, aya hel melodî zî xwu dima yena û ez bi tembûr ser o xebityena. Ge-ge verî muzik yeno, badê ay ser o qise nusena.

-Ti muzik xo senî name kenî? Ti kam tarz muzik virazênî?

-Name panayîş mi rê zaf raşt nîno. Tarzî mi de hem melodî de hem zî enstrumanan de, tarzî verênan (gelêrî) û modern pîya esto. Ez wazena deyîran de tarzê vîrîn, ewroyîn û sibayî pêra bibestî.

-Ti kilamanî folklorîkan şeklê otantik de vanî yan zî ti melodî û tarzî înan be-dîlînenî?

-Kilaman di qise û muzik gereka yowbînan tepîşo. Wexto ke zaf mudaxele bibo, tamê kilami beno vîn. Ganî mîyan de yow armonî bibo.

-Tesîrî kam dengbêjî yan zî hozanî to ser o esto?

-Hetanî ez bieşkî wazena her tewir muzik goşdarî bikerî. Zêde ra sînor nênona ro. La qicîyê xwu ra nat muzik goşdarî kena, o rid ra zaf hunermendê ke tirkî, kirdkî û kurmanckî kilaman vanî, tesîrî înan mi ser o zaf bîyo. Muzik de qicê ra pê, heskerdîşî înan, vînayê înan zî beno cîya, beno hîra.

-Ti klamanî kam mintîqa vanî?

-Ez mintîqa nêvîcnena, labelê albumî mi “Dara Hênî” de, kilamî dormalê Çewlîgî û Dara Hênî ra yê.

-To heta nika çend albumî vetî? Eleqe senîn o? Klîbî to estî?

-No albumê min o yewin o. Şima zanî nameyî albumê mi “Dara Hênî” yo. Eleqe hol aseno. Xebatê ma nika semêdî şinasnayîşê

Roportaj: Seyîdxan KURIJ

albumî dewam kena. Bi rayîrî radyo, televîzyon, rojname, kovar û konseran ma albumê xwu danî sinasnayîş. Yow zî ma gêrenê ke bi rayîrê înternetî albumê xwu bîdî şinasnayîş. Ma album ra yow kilame rê (Her Çi Bîyo Vila) klîb ant.

-Nika çi xebatê to esta? Ewro ra tê-pîya ti wazenî se bikerî?

-Nika xebatê şinasnayîşê albumî ha ma ver de. Wisar ra pey nîyetê mi esto ke ez Dara Hênî û o dormale de weçînayîşê kilamanî verênan ser o bixebitî. Tena wina yew xebat kerdiş zaf zehmet o. Wina yew xebat rê ekîb, grûb, pisporê nê karî lazim ê. No semed ra zî îmkani, hewcetîya îmkananê madî esta. Ez ha gêrena semedî na xebat a îmkanan peyda bikerî.

-Nê serranî peyênan de Dêrsim ra zaf hozanî vîcîyayî û kilamanî şarî vanî, yew qismî înan zî kilamanî Dêrsimî sey pop, rock, caz ûêb. vanî. Ti bi pêroyî eşkenî no derheq de se vacî?

-Dêrsim tarîxî xwu de hetê muzikî ra zaf dowletî yo. Ma eşkenî vaji ke her keye de tembûrêk esto. Înan wexto ke dadîyê xwu ra beno, mîyanî muzikî de, “cem” de beno pîl. Hem goşê înan, hem zerre û hem zî mezgê înan bi o kultur alawîyeno. Hunermendê Dêrsimî babî-kalîkanê xwu ra nat çi ke eşnawito, naye vecenê meydan. Huner-

mendî bi yow metodo akademîk ser o xebit-yêni. Mîyanê na zengîniye de cîya-cîya tarzî çend zaf bî, averşîyayîşê hunerî rê faydeyê xwu esto. Şar xwu zerre de cayî înan cîya-cîya virazeno.

-Ti kam hacetanî muzik cinenî?

-Tembur (bağlama), cura, klasîk tembûr verêna ez tam cinena. Sobîna zî ûd, cumbuş, flut û mey wina nêmcet cinena.

-Ti albumanî xo senî vecênî û senî kenî vila? No pîyase senîn o, îmkani senîn î?

-Xebatê albumî de ma verê cû cinayîş, wendiş, qeydkerdiş qedêna. Şirketê muzikî semedê girewtîşê misadeyê resmî, vetîşê albumî, qapaxê albumî, afîş û klîbî kar kerd. Nika zî yow firma vilakerdişî albumî ser o xebityena.

-Xebatê neteweyî û komelî de, verdsîyayîş û azadbîyayîşê komelî de bi pe-royî rolî hunerî û hunermendan, xaseten zî rolî muzikî çi yo?

-Yew per ra ridî polîtîkaya dewlete ra, pero bîn ra, ridî kêmiye ma ra, kurdî hem warî ziwan hem warî kulturî de xêlêk peynî de mendî. Semedê nê pêrodâyîş a înanî bilîyê ganê xwu benê. Aqîbetê kurdan de muzik-huner yow cayo zaf muhîm gêno. Muzikî kurdî dinya de cayê xwu girewto. Eleqe û îmkani çiqas zaf bê, muzik hende aver şino û ziwanê ma zî pîya aver şino. Senî ke mi va, bi verdsîyayîşê ziwan-muzikî şar paşt dano yowbînan. Huner şarî mîyan de hîsanî mîlî aver beno, cematî aver beno, semedê sosyalbîyena cematî yow rolo zaf hol kay keno. Wexto ke ma biewnî tarîxê neteweyan ra, ma vînenê ke heme neteweyan de huner, xaseten zî muzik semedê awanbîyayîşî netewe, semedê verdsîyayîş û sosyalbîyayîşê cematî yew rolo zaf gird kay kerdo. Ma kurdan de zî geşbîyayîşê hîsanê mîlî de rolê muzikî zaf muhîm o. Bakurî Kurdîstanî de, xaseten serranî 1970an ra nat rolî hunermendanê muzikî zaf gird o. Ma zaf muzikî ser o vindertî. La gereka ma hunerê edebiyat, resim, heykel, sînema, şîir û muzikî pîyer-pîya bigeri verê çiman.

-Derheqî minasebetî hunermendan û poltîka de ti eşkenî se vacî?

Her hunermend, derheqî dinya de wahaî yow awirî, yow zanayîşî yo. La çend xwuser bo, çend azad û serbest bo, viraştayê ey, eserê ey hende benî orjînal, benî zêde. Huner zêde midaxele niwazeno, mudaxele ra kêfweş nêbeno. Midaxele hunerî keno teng. Midaxele xuliqnayîşê hunermendî rê beno manî.

GERMÎYA GERMINE

Arêkerdoxe: **Sevîm AYDIN**
Vatoxe: **Suna Aydın**
Mintîqa: **Çêrme**

Sifre nanê ro. Gêrmî zaf germine bena. Laj se ke koçike dano piro, beno fekê xo, fekê xo vêseno. Hawa ro qaytê çêrangê bonî keno. Pîyê xo ci ra pers

keno, vano:

- Biko, ti çira qaytê çêrangî kenî?

Vano:

- Bawo, min û birayê xo pîya no qont ard. Nika birayê mi ame ra mi vîr, cokuna mi qayt kerd.

Na raye kî sira yêna pî. Pî, koçika xo keno pir, fekê xo de nano ro. Lajê xo ra vano:

- Biko biko! Ti raya birayê xo ra şêre.

Fekê mêrîkî vêseno beno pak.

LEYÎRÊ VERGÎ

Rojê, leyîrê vergî bolê çarwayan vînenno, maya xo ra vano:

- Dayê, ti serre çend leyîran ana dinya?

Maya ci vana:

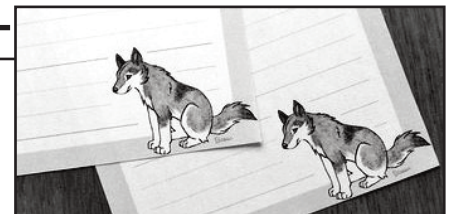
- Da-des hebî.

Leyîr vano:

- Nê çarwayî serre çend hebî leyîran anê dinya?

Maya ci vana:

- Yew-di.

Leyîr vano:

- Ya çirê ê hendayê zaf ê, ma hendayê taynî yê?

Maya ci vana:

- Oxil, oxil! Çimê maya to mirdî nêbeno. Çim veyşaniye ma kemey-nena.

Arêkerdox: **Mujdat GÎZLÎGOL**

SIHORÊ ŞANÎ

Necîbe KIRMIZIGUL

Zimistan o. Şewî derg î, rojî kilm î; sey kelasîng ê, rojî rew ravêrenî. Vewri varena, serd o, kesî qefilêno. Şar so-bandê kolîyan ver ra nêleqeno. Hele wexto ke rojeyê Remezanî zimistanî bo... Xora verî dewan de ceyran çin bî. Zimistanî şewî derg î, millet şan ra rakewtêne. Roje de zî fitari akerdê û dima camêrdî şîyê camî nimajê terawîhan kerdêne, cinîyan zî firaqê xo arêkerdê, karê şanî qedînayê û hazîrîya sihorî zî kerdêne. Dima şîyê rakewtêne.

Yew dewe de Sef û Yaş a benê. Qeçekî înan wurdî benê. Zimistan beno û roje beno. Sef û Yaşî roje girewtêne. Rojên fitara xo akenê. Badê fitarî Sef şino camî. Yaşî zî sifreyê xo arêdana û soba ver o derg bena, şina hewn a.

Yaşî finê ra hesêna xo ke ezan o dî-yêno. Vana ezanê werîştîşê sihorî dî-yêno, ez werza werdê sihorî viraza. Werzena şina cemîlî (esîde) virazena. Riwenî keyî kena sûr, rib verdana riwenî mîyan, di kelfî yenê ci, nanê tîre yo wuşk piroşnena mîyan û pewcena. No şekl a cemîlî virazena. Yaşî cemîlîya xo wena, a ke vêşî manena zî de-kena kulîn bin û şina fina rakewna. Qet fehm nêkena Sef nêameyo keye.

Terawîhî qedînê, Sef yeno keye. Çilaya dêsî acifînenno. Winêno ke Yaşî ha hewn de. Sef vano:

- Yaşê! Werz, ti şan ra rakewta.

Yaşî, çiman hewn ra qelişnena û vana:

- Mi cemîlî viraştîbî, ha kulîn bin di ya. Wenî, bûre. Nêwenî ti zanî, şo rakewe.

Sef vano:

- Ti ya se vana nika? No wextê werdişê sihorî yo?

Yaşî vana:

- Ezanî sihorî rewna ra veng dayo, labelê ezanî şewdirî hema veng nê-dayo. Hendik ezanê şewdirî veng nê-dayo şo sihorê xo bûre.

Sef vano:

- Keyê to nêwedariyayê! Ezanê şewdirî çî yo? Ez o terawîhan ra newe yena, hema şan o şan.

Yaşî vana:

- Ê ezanî veng da!

Sef vano:

- Gêjê! O ezanê yasî bî. Ti bîya xînte.

Yaşî vana:

- Willayî ez nêzana, qey ez sersem bîya.

Sef vano: Willayî ez zî nêzano, çiyê bîyo to, çî yo?

Yaşî vana:

- Şan de mi rê zaf serd bî. Qey ez kewta hewndê xorî. Coy ra ez wina bîya.

Sef vano:

- Newe aqilê to yo to sere de? To fehm kerd newe sihor nîyo?

Yaşî vana:

- E, e mi fehm kerd, to zî ez rind kerda xînte ha!

DERHEQÊ RÎPELÊ CINÎYAN DE

Gelê cinîyan,
Çiqas aver şono wa şêro bê şima no ziwan bêkes o, bêreng o. Bêreng bidê na bêrengîye. Kilîtê hezar serran wa bi nuştayan û fikranê şima bişkiyo. No rîpel nika tena yew rîpel o. La bi şima beno yew dinya. Bêre ma pîya nê rîpelî bi zerrîya cinîyan bixemelnîme.

Bedrîye TOPAÇ

QEWYÊ KIZWANAN

Malzemeyê xo fincanê awe yan zî şit (şit hîna weş o), yew kewçika çay qeweyo kuwaye yê kizwanan û di kewçikê çay şeker. Verî, nê malzemeyan cezwe de bike tîmîyan û tîwde. Dima, adirê normalî (orta ateş) ser o, heta ke girêya çar-panc rey tîwde. Wina şeş-hewt deqayî bigirêne. Deke fincan, leye de loqum yan zî çîkolata, wina germin îkram bike. Afîyet bo.

WEŞÎYA FEKÎ

Lazim o ke merdim her hetî ra baş qayîte xo bikero la weşîya fekî zaf muhîm a. Merdim ke didananê xo firçe nêkero û rind qayîte fekê nêkero hem didanî hem zî goştê didanan zerar vînenno. Eke na xeletîye dom bikero didanî rew puyenê. Goştê didanan beno nêweş û fekê merdimî ra boye yena. No samed ra kî merdim wexto ke kewt mîyanê şarî, hem şar hem zî merdim bi xo narehet beno.

Sewbîna xususo muhîm kî şeklê firçeyî û firçekerdiş o. Lazim o ke firçe hîrê-çar aşman ra rey bivurnîyo. Çike firçe tayê wext ra dima beno kan û tîlê xo deforme benê, êdî zerar danê didanan. Firçeyo ke ma didananê xo pê firçe kenîme, ne zaf nermek bo ne zî zaf sert bo. Didanî bi hereketê daîreyin firçe benê. Goştê didanan û ziwan zî bi hereketanê nermekan firça beno. Tena wexto ke didanan de problem vejîya ney, ganî şeş aşman ra reyê merdim şiro doktorê didanan. Çike fekê ma huyayîşê ma yo.

QEWAROŞ

Şeyda ASMÎN

Senî ke çimê Hamedî ginayî înan ro, bîye pite-pita zerrîya xo. Zonîyê xo lerzayî. Qet pawa nêbî ke raştê înan bêro. Qaşo seba ke raştê înan mêro verê xo daybî nê cayî. Na wo, îta kî raştê înan amaybî. Zereyê xo de va, "Heq belayê xo bidero ci. Ez nika kotî ra şorî?" Çar-panc kesî bî. Destê înan de sîleh, cayêk de kom bibî, hîrîqî û tîrîqîya înan bîye. Vengê înan ci rê qet weş nêame. Seke muzikode goşanê insanî bidejno. Herdîşa înan reştene sêneyê înan. Asayênê ke înan rew ra awe nêkerda xo ra, porê înan hende kewtîbî tîmîyan ke lulikêk bikewtêne ci do tede bifatisî-yêne.

Hamed wina dudil demêk cayê xo de mend, peyê cû "Se beno wa bibo. Ez înan ra nêtersena. Çira bitersî ke?" va û veng fîşt xo ra:

-Qewa!

Çekuya "qewa" bi vengêkê nîzmekî fek ra vecîyaybî. No halê xo qet weşa xo nêşî. Vengê xo ra şermaya. "Ti çî visonek a lawo" va tayê bîn hewl da xo hîna bi vengode berz:

-Qewa! Qewa roşena!

Na rey vengê xo ra razî, dormareyê xo de nîyada. Çend kesî ameyî dormeyê ey de kom bî. Bi hostatî qewa kerde fîncane, daye înan. Pereyî guretî. Keyfê xo ame ca. Tayê bîn nêzdîyê înan bî. Hinî bi xo bawer qîra:

-Qewa!

Nêzdîyê kalêkê rûsipî bî. Va:

-Kalo, ti qewa nêwazena?

Kalî dezgeyê boyaxê verê xo de nîyada, demêk hinî mend, va:

-De yew bide lajê mi. Seba xatirê to ez qulmêk bişimî.

Hamedî bê ke waxt bivîyarno, lezkanî qasê qulmêk qewa dekerde fîncane, dergê kalî kerde. Kalî firtêk de qewa qedênaye. Fîncane dergê Hamedî kerde:

-Heq to ra razî bo lacê mi. Ti çî domanêko delal î, miqayetê xo be lacê mi. Dinya zaf xirab bîya zaf, va.

Sereyê xo demêk ver û pey de hejna. Hamed bê ke çiyê vajo pereyî guretî tayê bîn ver bi cêr şî. Her şîbî nêzdîyê înan bibî. A vîste de yew ver bi ey ame. Tam nêzdîyê ci bî:

-Ti qewa bi çî roşena?

Hamed bi cadê nimitîşê tersî va:

-100 panote roşena.

-Çî? 100 panote zaf a. Ma ti wazena çeyê miletî biveşnê.

Hamedî nêzana ke çî vajo. Bêveng mend. Sereyê xo kerd berz, zereyê çimanê ey de nîyada. "Çî çimêde tersnakî" va, zereyê xo de. Waşt vîstêk verê ey ra bixelesîyo ra la nîyetê ey çin bî. Dest eşt şimşêrê xo û:

-Ez 50 panote dana to, bes a?

-Nêbeno. Xora mesref bi xo 90 panot ê.

-Êêê de derg meke! 50 panote bes a.

Hamedî ewnîya ke wazeno zor bikero, pê ra kewt rike û fekê xo vêşna û va:

-Heq kî asmên ra bêro hard, bi 50 panote nêbeno.

Bi nê vateyan herdişderg û kinçderg bî xêş, hêrsî dîrega pîrnike hejnaye, dest eşt şimşêrî, vateya "Alahûekber" û perrayîşê sereyê Hamedî bî yew...

Meydan de sereyê Hamedî, leşa ey a qic-keka bêsere, herdişdergî û tersî ra teber kes, çiyê nêmend.

Heleb, Êlule 2013

Cayk bi cayk çinê bi, Ellay pîlêr çew çinê bi.

Yew mêrik benû, yew zî cenîya yey bena. Xwu rî roj di şono yew barê êzimon anû û benû roşenû. Yanî benû donû padîşay, roşenû key' paşay; paşa zî de rî toy non, çî-mî donû, êmeg ona, pey anû çî donû gedonê xwu; çikê yey çinî yû, feqîr û.

Îşte rocêki şono, vonû "wilay eyrû ez torzînê xwu, xwu di nêbeno". Herê yey zî çinî yû, xwu rî pey derze anû, pey qorê xwu anû. Derzeyê xwu hedernenû; yewki zî anû, vonû "sibha e torzînê xwu, hînî xwu di nêano, e xwu rî şono ayi cad' gêno yeno". Derzeyê xwu gînû yenû keye. Rojo bîn torzînê xwu nêbenû. Şono 'enî gînû ki yewî êzimê yey berdî. Vonû "Ya Rebî ez se 'ko eyrû, putê mi veyşon monenî, ez çina beno dono gedonê xwu!" Tikê ay cay ra geyrenû, ewnênû di-hîri heb kerrey rindî ona bereqînî, ewnênû weş î. Gînû, de ay di-hîri hebî dekeno xwu cêbi, gînû yenû keye.

Yenû keye... Şono key padîşay vonû, "Padîşahê m' wilay hal mesela ona ya. Yew êzim' mi berdî, putê mi veyşon î". Padîşa ney, leley padîşayî fek berî de w', ewnînu kerrey tip aqut û almast î. Vonû "Bidi, bidi." Lacek saf û, feqîr û. Tira gînû şonû. De rî heqbeyki altunon dekenû...

Yew hefte ay are di şonû. La hama lacek feqîr û, la ona aqil û, zonû, fom kenû, yanî ona feqîrê dunya w'. Hefteyêk are di şonû, lele di hebi 'eskeron zî gînû xwu het yenû vonû "Bê ma şey ay cay ki to kerrey dî, weyra mi nawi ew bê." Îşte gînû şonû, cenîya yey zî hemîla bena ew şono yo ca bide naweno. Yo dono 'eskeron vono,

HEQNÊMÊNDE

Arêkerdax:
BÎLAL ZÎLAN

Mintiqa: **Nêribê Axan, Hêni**

Resim: Seywan Saedian

"Iney berê bikşê!" Tû dî vono b'edî serey mi nêdejnû. Û yenû padîşay ra vono, vono "E şono weyra filon ca d' bon virazeno." Padîşa îzin dono vono "Ê şo xwu rî virazi." Padîşa hayay yey çik çinî ya.

B'edî, wexto ki hîn zono kişenî, ay 'eskeron ra vono "şima şî keye", vono "cenîya mi ra vajê ki tû rî lacek bi, nomey yi Heqnê-mende ponê. Eki keyna bî, ti xwu rî çina ponona." Lacek bewnî aqil û, îşte zono.

Hîn cenêki rî lacek benû, nomey yi Heqnê-mende ponona. Put hîn benû xişin. Mesela onayin, tût şonû kay kenû, vaz donû,

geyrenû. La ay leley padîşay zî bonê xwu temom kenû, vonû ez mewlid dono eyrû. Cenêk zî tû yi zî feqîr î xwu rî, putê xwu gêna şona, vona, ma zî xo rî şey mewlid, ma xwu rî çî bûrî. Şona weyra xwu rî roşena 'enî çî wenî, putê yay vînî benû. Veyndona vona "Heqnê-mende! Heqnê-mende!" Veng şono padîşayî. Padîşa vonû "Halla halla, e padîşayê heqî, dînê heqî, ino kûm o ona nomey putê xwu Heqnê-mende ponaw?" Vonû, "Hele veynday ay cenî dê, mi rî bîyarê ewta." Veyndonî vonî "bê ewta", anî, cenêki yena, vona "ti vonî se?" Padîşa vonû "To qey nomey gedey xwu Heqnê-mende ponaw?" Şermayena, tû dî padîşay ra nêewnêna, rîyê yey ra, la vona "to vatû poni". Ki ona vona, padîşa hînî şufe gînû. Vono "Hele serey xwu hewani, e bîyo?" Ewnêna vona "Wilay ney ti nîy." Şonî venday lîlî dî, şonî veyndonî, vona "ino bi". Ew de rî verenî ra mesela vona, hewl û hewal in moj. Ew padîşah zî lîlî donû di hebî 'eskeron vonû berê bikşê. Yey zî benî kişenî. Bon zî donî yay û gedey yay ew nomey putî zî tandonî "Heqmende".

Ma ra zûr Ellay ra raşt.

Çime: Mi na sanike maya xo Qîymet Xanime ra goştarî kerde û mi sey fekê aye nuşte.

cayk: cayêk, yew ca

cad': tavilî, derhal

ew: û

in moj: no hewa, no tewir

lele: bi tirkî "lala"

tû: to dî

vînî bîyayîş: vindî bîyene

yay: aye

yey: ey

TÊVEREŞTÎŞÊ ŞAÎRAN

Birêz mamosta **Murad Murxan** û seyda **Hemîd Hozanî** bi şîran eşto têver. Çaraneyê ke **bold** nusîyayê yê Murad Murxanî, êyê ke *italîk* nusîyayê, yê Hemîd Hozanî yê. Murad Murxan Gimgim ra, malim o. Seyda Hemîd Hozanî Dara Hênî ra, mela yo.

**-Eşq adir o
Sîne d' kil o
Mi nêzana
Barê mil o**

*-Ey dîlberê
Xayînzerrê
To adîr xwu
Eşt çigerê*

**-Tira perî
Mi çigerî
Ez girewta
Derdê zerrî**

*-Talan kerda
Bêhewn verda
Eşqê to ez
Bêheş kerda*

**-Hal yeman o
Eşq derman o
Murad vano
Derd giran o**

*-Dilê te hişt
Dîlberê kuşt
Hemîd dibê
Naçe bihuşt*

**-Lê dîlberê
Nê derdî rê
Çare çin o
Mi zerrî rê**

*-Ey dîlberê
Zerrkemerê
Cewab bide
Nê eşqî rê*

**-Derg û barî
Bê dîyarî
Ti do nêz de
Bêr' hewarî**

*-Ti aşiq î
Ne meşuq î
Hozan vano
Mek' neheqî*

**-Ez aşiq a
Ti maşuq a
Ma nêbeno
Ti arûs ba**

*-Lê dîlberê
Tu l' kîderê
Were ba mi
Çav li derê*

**-Ez nalena
Ti kalena
Eşq' ebedî
Ez wazena**

*-Zerrî ake
Derman bike
Aşiqê xwu xo
Ti har meke*

**-Dinya fanî
Bi zîwanî
Nêno vatiş
Ez biwanî**

*-Dinya fanî
Ca bizanî
Mergi esto
Zerr meşiknî*

RINDÊ

Yucel Eşşîzoglu

**Ez qurbanê çimsîya bî
Verê di rojan tîya bî
Şew û rojê ma pîya bî
Rindê rindê, yarê rindê
Ez bêkes o, ti mevindê
Ez helyayo ti mevindê**

**Piyê to ma ver di bend o
Ti şîya ez teyna mendo
Ti ê min a, no siwend o
Rindê rindê, yarê rindê
Ez bêkes o, ti mevindê
Ez helyayo ti mevindê**

**Rindê ti mi vîr a nêşina
To çira zereyê mi veşna
Na çî rewş a, çîtor beşn a?
Rindê rindê, yarê rindê
Ez bêkes o ti mevindê
Ez helyayo, ti mevindê**

Alanya, 07.11.2013

NÊRIBÊ MÊLIKAN DE NAMEYÊ CAYAN

Asim CAN

Dewa Nêribê Mêlikan (Mêlikon/Milikon) girêdayeyê qezaya Hênî ya. Dewe pêşê koyî de ameya pironayîş. Binê dewe hêgay û rez î. Corê dewe zî ko yo. Dewe di heme mintiqa, ca, dere, kerra, gem, bîr, mixara ûsn. pey yew name yenî şinasnayîş.

Rojhelatê dewe de; Gomey Qemeron, Gema Qemeron, Hewtbere, Diza 'Elon, Kerrey Keçelon, Mixara Şiniki, Qûlê Zilfî, Darû Sîya, Sîney Vîrari, Lewey Memî, Xozdoli, Kurey Hec 'Umerî, Çalzengi, Boni...

Başûrê dewe de; Bîrê Xonon, Bîrê Qemeron, Bîrê Simon, Hêgay 'Elîyon, 'Eyşeki, Qorçîli,

Lay...

Rojawanê dewe de; Goşey Mergi, Eynî 'Elon, Veraroc, Zîyara Karamon, Qûmqûmiki...

Vakurê dewe de; Zîyara Hawqî, Bîyaron, Gola Kilsî estî.

Dewîjî bawerî kenî, zîyarê ke dewe de yî, xo û mintiqaya xo pawenî û miqate kenî. Mesela vanî kam qetl biko û Hewtbere hete vêro, Hewtbere venda ey dona. Vona: "Varê qetlê! Varê qetlê!" Ay merdûmî ke qetl kerdo tersi ver, ê cayan ra nêvêreno. No hewa yewna bawerî zî Zîyara Karamon ser o esta. Wexto ke rayîr anî dewe yew dare rayîr ser o bena. Şewdir vanî ma na dare bibirnî. A şew yew ten yeno hewnê ê merduman vano "Eke şima a dare bibirnî, ez wurdî çimanê şima yew quli ra vejeno". Nê hewnî dima ê merdûmî rayîr tadanî, a dare nêbirnenî. Nêribê Mêlikan de nê hewa bawerî estî.

Mêrdekê Xêv

Wextê emînonê bol carmin vîyo û aşmo ra kî roje vîyo. No hal di kî mileti êlet û teqet ra çewtivîya. Rojê jê mardûm xow di şuno û îsonê nê mardûmî ney hemo benê nêweşxane. Nêweşxanî ver di kî mileti ewka sardini dîndona nê mardûmî ser. No mêrdek kî beno aye û beno xo ro, vono ki: "Vererêê vere-rêê, ewki dînda mi ser merê, ewki dînda mi ser merê ki wa ez bimirî wa çêfê Ellay bêro ca."

Mehemed ÇELÎKTEN

AWA HÊNÎYÊ SALÎ

Îrfan SÎMSERKÎSÎ

Hardî a kerda xo fek têdano
Aye pîzeyê hardî şeqnayo vejîyeya teber
Reyanî dare û nebatan vilênena
Valêran a reyanî xo de yesîr girewta
Çinaran a pistanî xo de nimita
Mazêran a kerda xo pîze, ceme biyê
Hewran a eşta xo paşte; wegênî
Morceleyî kewtî zereyê yê, biye hîyî
Boran pê peranî xo a vay daya
Tîje aye ser o doşekê xo rafînayo, qelbîyeya
Marula binê çartelî ra aye temaşe kena
Kerreyî yê ver de biyê belekî
A salan ser a her tim kena kaşunek
Pelpelike kewta zereyê ey biya lûncek
Nêşkena bifirra, biya xînt û xêvek

Eke bi roje, Awa Hênîyê Salî sê lîlike şewqe dana
Her siba lew şonî yewbînan ra, a û Awa xêde
Wir dî destî yewbînan tepşênî xo repişnênî
Tepşênî rayîrê xo, ruwenî dormarê xo
Xuş-xuşî xo ra bestênî, goşanê kê çingnênî
Taştare dîyeno qijqijikan ver de lal manenî

Meleyî perr sûrî zip-zipenî ey sera
Milî xo deverdena kesa, tasey xo ra
Wazena ke firrêk aw bişima ey ra
Tenya qijqijîk xo ey ra dûr giyenî
Her rojê hamnanî serî daran ra nişênî
Qijenî, qijenî qirika xo dirnenî
Pêra Hênîyê Salî nêvano ha ey re vanî
Herra cerrin tirkaya qirika ey adir girewta
Awa Hênîyê Salî honakerdoxê adirê herr a

Her tim çimanê xo akena terkê salî ra
Ewnîyena hard ra, hard beno ganî
Pîzeyê hardî ra vejîyena, pîzeyê ey şiwena
Ewnîyena tebiyet ra bena şa, huyena
Şina vaşa miyan, xo ra pey nêewnîyena

Serî Hênîyê Salî de yew kendalo qijkek
Aye salo merdîwanî xo rê kerdo doşek
Têle û şe le kendal tepîştî sey kerra
Pîrik nat-dotê kendalî de pîrika xo vawita
Serî ey ra yew pirdo narîn viraştî
Pirdî se ra xo deverdena, hunçîla kena
Yew zerencî neqursûrî mendî, yî ze ha yenî
Serî Awa Hênîyê Salî de qaqibnenî

Awa Hênîyê Salî zaf hewnik a
Sey veyveka newa şerminik a
Pey nazî her-tim rayîrê xo tepîşena
Xuş-xuşî xo ra bestena, şina
Xo ra pey ewnîyena
Pê huyayîşo germin ra

Balikesîr-Burhanîye, 08.07.2008

Xêde: Sîmserkîs de nameyê mintaqe yo.
Hênîyê Salî: Sîmserkîs de nameyê yew Hênî yo.
Sale: Tehte, kerraya duz û semitoke.
Hunçîla: Gengula.

KEYNEKA KECA PÎRONÎ

To porê xo veredaynî vayî
Keyneka keca Pîronî
To zerrê waştî hilnaynî
Keyneka keca Pîronî

Rocî dey rî biyî şewî
Keyneka keca Pîronî
Bê to nêştînî gûmî
Keyneka keca Pîronî

Istona di Lewey Bawkal di
Keyneka keca Pîronî
Çimê yi rayîrdê to di
Keyneka keca Pîronî

Rîyê to şewqê Mişraqî
Keyneka keca Pîronî
Mirayê mi sênedê xo ra kî
Keyneka keca Pîronî

Ez Kuçey Rezon di to gêreno
Keyneka keca Pîronî
To şîrine girênayo
Keyneka keca Pîronî

Ez gêj biyo kewto kuçono
Keyneka keca Pîronî
Nomeyê to çi şîrîn o
Keyneka keca Pîronî

Ti keynekêka veyek a
Keyneka keca Pîronî
Ti zerrdê mi di pêçek a
Keyneka keca Pîronî

Adir TILISTONE

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

alabend (Mamaxatûn)
alabend (Dêrsim)
çeçlet (Şankuş)
çuxlet (Çewlîg)
fatika reş (Karêr)
patilê herûn (Mîyaran)
reyhanok (Gêl)
vasê koyî (Dêrsim)
zeleqok (Gingim)

Kurmancî: çeya beyanî, çî-
çega agir, gulsosin, merca-
nok, qereqetran, rihana bejî,
rihana çiyayî, rihana kêwî, ri-
hana kovî, rihana maran
Sorani: qaşqatînik, kewlepîr,
rihana koyî, sêfeloke
Gorani: boweweşê, çawme-
cînun, çewreke, çurîlk, giyapî-
rejne, giyasewday deymî,
gulerwane, kuzpîrejin, lêfe-
şîre, mêşegire, neina kêfîle,
qışqere, rîwaw pîrejenî, sê-
foke, sûreherale, tomqîfe,
wêje bire, yêrek şikên

Latînî: *Salvia*
Tirkî: ada çayı

KAYÊ MA

Qelaqup

Ini kay kayê bêvengîye yo. Kes nêş-
keno qisey bikero. Zafane wexto ke qijî
mizawirî bikerê kay beno ke pê qijî bê-
veng bê.

Qaydeyê kaykerdişî wina yo. Ma
vajim, qijî zaf mizawirî kenê, pîlê ke-
yeyî vano:

- Qijîyên, biyerên ma qelaqup kay
kenê.

Û verî hema ke kay dest pênerdo
yew ceza yena belikerdiş. Ceza zî za-
fane derheqê gureyê keyeyî de ya. Me-
sela, keye gezîkerdiş, derûdor

weçînayîş, awkiardiş û sobîna gureyî.
Ge-ge qiseyanê pîsan zî eşkenê vajî.
Mesela, "To zîrtê qela werd!" Û sobîna
vateyî.

Kay wina dest pêkeno. Yew ten nişka
ra vano "Qelaqup!" Senî ke wina vajîya,
her kes huş kenê û destê xo nano serê
fekê xo ya, êdî qisey nêkeno. Kam ke
daymiş nêbi, qisey kerd, o ceza gêno.
Kay badê caardişê ceza yewna ceza belî
bena, hewna dest pêkeno.

Wexto ke ini kay kay beno, merdim
eşkeno bi hereketan yewbînan provoke
bikero, mesela, bido huyayîş yan qisey-
kerdiş.

Hedefê kayî ini yo, qijî sebr û dîsîplîn
musenê.

Îsmet BOR